

פרשת ואתחנן – ראשון

(כג) וְאֶתְחַנֵּן אֶל־יְהוָה בָּעֵת כג וְצִלִּיתִי, קָדָם יי, **הָהוּא לֵאמֹר:** בַּעֲדָנָא הָהוּא, לְמִימַר.

רש"י א וְאֶתְחַנֵּן: אין "חננון" בכל מקום אלא לשון מתנת חנם אף על פי שיש להם לצדיקים לתלות במעשיהם הטובים, אין מבקשים מאת המקום אלא מתנת חנם. לפי שאמר לו: "וְחַנְתִּי אֶת־אֲשֶׁר אֲחִין", "אמר לו בלשון "וְאֶתְחַנֵּן". דבר אחר זה אחד מעשרה לשונות שנקראת "תפלה" כדאיתא בספרי: בַּעֲת הָהוּא. לאחר שפכשתי ארץ סיחון ועוג דמיתי שְׂמָא הָתַר הַנָּדָר: לאמר. זה אחד משלשה מקומות שאמר משה לפני המקום איני מניחך עד שתודיעני אם תעשה שאלתי אם לאו:

(כד) אֲדַנִּי יְהוָה אַתָּה הַחֲלוּת לְהִרְאוֹת אֶת־גְּדֹלְךָ וְאֶת־יָדְךָ הַחֲזָקָה אֲשֶׁר מִי־אֵל בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ אֲשֶׁר־יַעֲשֶׂה כַּמַּעֲשִׂיךָ וּכְגִבּוֹרֶתְךָ: כד יי אלהים, את שריתא לאחזאה ית עבדך, ית רבותך, וית ידך תקיפתא דאת הוא אלהא דשכינתך בשמיא מלעילא ושליט בארעא, לית דיַעבִיד כַּעֲבִידך וּכְגִבּוֹרֶתְךָ.

רש"י א אתה החלות להראות את עבדך. פתח להיות עומד ומתפלל, אף על פי שנגזרה גזרה אמר לו: ממך למדתי שאמרת לי: "ועתה הניחה לי" "וכי תופס הייתי בך" אלא לפתח פתח שפי היה תלוי להתפלל עליהם, כמו כן הייתי סבור לעשות עכשיו: את גדלך. זו מדת טובך, וכן הוא אומר: "ועתה יגדל־נא כח אֲדַנִּי: ואת ידך. זו ימינה, שהיא פשוטה לכל באי עולם: ה' אלהים. רחום בדין: החזקה. שאתה כובש ברחמים את מדת הדין בחזקה: אשר מי אל וגו'. אינה דומה למלך בשר ודם, שיש לו יועצין וסנקתדרין הממחין בידו כשרוצה לעשות חסד ולעבר על מדותיו, אתה – אין מי שימחה בידך אם תמחל לי ותבטל גזרתך. ולפי פשוטו: אתה החלות להראות את עבדך מלחמת סיחון ועוג, כדכתיב: ראה החלתי תת לפניך, הראני מלחמת שלשים ואחד מלכים:

(כה) אַעֲבֹרֶה־נָא וְאֶרְאֶה אֶת־הָאָרֶץ הַטּוֹבָה אֲשֶׁר בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן הַהוּא הַטּוֹב הַזֶּה וְהַלְבֵּנָן: כה אַעֲבֹר כַּעַן, וְאֶחָזִי ית ארעא טבתא דבעברא דירדנא: טורא טבא הדין, ובית מקדשא.

רש"י א אַעֲבֹרֶה נא. אין "נא" אלא לשון בקשה: הָהוּא הַטּוֹב הַזֶּה. זו ירושלים: וְהַלְבֵּנָן. זה בית המקדש:

(כו) וַיַּתְּעֹבֶר יְהוָה בִּי לְמַעַנְכֶם וְלֹא שָׁמַע אֵלַי וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי רַב־לָךְ אֶל־תּוֹסֵף דָּבָר אֵלַי עוֹד בַּדָּבָר הַזֶּה: כו וְהוּא רָגַז מִן קָדָם יי עלי בדילכון, ולא קביל מני; ואמר יי לי, סגי לך לא תוסיף למלא קדמי עוד, בפתגמא הדין.

רש"י א וַיַּתְּעֹבֶר ה'. נתמלא חמה: לְמַעַנְכֶם. בשבילכם אתם גרמַתם לי וכן הוא אומר "וַיִּקְצִיפוּ עַל מִי מְרִיבָה וַיִּרַע לְמֹשֶׁה בַּעֲבוּרָם": רב לך. שלא יאמרו: הרב כמה קשה והתלמיד כמה סרבן ומפציר. דבר אחר: רב־לך הרבה מזה שמור לך, רב טוב הצפון לך:

(כז) עֲלֶה | רֹאשׁ הַפְּסָנָה וּשְׂא עֵינֶיךָ יָמָּה וּצְפֹנָה וְתִימְנָה וּמִזְרָחָה וּרְאֵה בְּעֵינֶיךָ כִּי לֹא תַעֲבֹר אֶת־הַיַּרְדֵּן הַזֶּה: כז סק לריש רמתא, וזקף עינך למערבא ולצפונא ולדרומא ולמדנחא וחיזי בעינך: ארי לא תעבר, ית ירדנא הדין.

רש"י א וּרְאֵה בְּעֵינֶיךָ. בקשת ממני: "וְאֶרְאֶה אֶת הָאָרֶץ הַטּוֹבָה" – אני מראה לך את כלָה, שְׁנָאֵמַר: "וַיִּרְאֶהוּ ה' אֶת־כָּל הָאָרֶץ":

(כח) וַיְצַו אֶת־יְהוֹשֻׁעַ וְחִזְקָהוּ וְאִמְצָהוּ כִּי־הוּא יַעֲבֹר לַפְּנֵי הָעָם הַזֶּה וְהוּא יַנְחִיל אוֹתָם אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר תִּרְאֶה: כח ופקיד ית יהושוע, ותקיפיה ואלימיה: ארי הוא יעבר, קדם עמא הדין, והוא יחסינ יתחון, ית ארעא דתחזי.

רש"י א וַיְצַו אֶת יְהוֹשֻׁעַ. על הטרחות ועל המשאות ועל המריבות: וְחִזְקָהוּ וְאִמְצָהוּ. בדבריה שֶׁלֹא יֵרֶךְ לְבוֹ לומר: כָּשֶׁם שֶׁנַּעֲנֵשׁ רַבִּי עֲלֵיהֶם, כֵּךְ סוֹפִי לַעֲנֹשׁ עֲלֵיהֶם. מבטיחו אני כי הוא יעבר והוא ינחיל: כי הוא יעבר. אם יעבר לפניהם ינחלו, ואם לאו, לא ינחלו, וכן אתה מוצא כששלח מן העם אֶל הָעִי וְהוּא יָשָׁב (יהושע ד ה): "וַיָּכּוּ מֵהֶם אֲנָשֵׁי הָעִי וְגו'" (שם ד, ט), וְכִיּוֹן שֶׁנִּפְלַע עַל פָּנָיו, אָמַר לוֹ: "קוּם לָךְ", קָם לָךְ כְּתִיב, אֶתָּה הוּא הָעוֹמֵד בַּמִּקְוָה וּמִשְׁלַח אֶת בְּנֵי לְמַלְחָמָה. "לָמָּה זֶה אַתָּה נוֹפֵל עַל פָּנֶיךָ", לֹא כֵךְ אִמְרַתִּי לְמֹשֶׁה רַבִּי: אִם הוּא עוֹבֵר, עוֹבְרִין, וְאִם לֹאוּ אֵין עוֹבְרִין:

(כט) וַיָּשָׁב בְּגִיא מוֹל בֵּית פְּעוֹר: {פ} כט ויטיבנא בחלתא, לקביל בית פעור.

רש"י א וַיָּשָׁב בְּגִיא וְגו'. ונצמדתם לעבודה זרה, ואף על פי כן (דברים ד, א): "וְעַתָּה יִשְׂרָאֵל, שִׁמַּע אֶל הַחֲקִים", וְהַכֹּל מִחוּל לָךְ, וְאֲנִי לֹא זָכִיתִי לְמַחֵל לִי:

(ס) וְעַתָּה יִשְׂרָאֵל שִׁמַּע אֶל־הַחֲקִים וְאֶל־הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר אָנֹכִי מְלַמֵּד אֶתְכֶם לַעֲשׂוֹת לְמַעַן תִּחְיוּ וּבְאֶתֶם וִירְשֶׁתֶם אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבֹתֵיכֶם נָתַן לָכֶם: א וכען ישראל, שמע לקימיא ולדיניא, דאנא מליף יתכון, למעבד בדיל דתיחון, ותיצלון ותירתון ית ארעא, דיי אלהא דאבהתכון, יהיב לכון.

(ב) לֹא תִסְפוּ עַל־הַדָּבָר אֲשֶׁר אָנֹכִי מַצִּוֶּה אֶתְכֶם וְלֹא תִגְרְעוּ מִמֶּנּוּ לְשֹׁמֵר אֶת־מִצְוֹת יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר אָנֹכִי מַצִּוֶּה אֶתְכֶם: ב לא תיספון, על פתגמא דאנא מפקיד יתכון, ולא תמנעון, מניה למטר, ית פקודיא דיי אלהכון, דאנא, מפקיד יתכון.

רש"י א לא תסיפו. כגון: חמש פרשיות בתפלין, חמשת מינין בלולב וחמש ציציות, וכן ולא תגרעו:

(ג) עֵינֵיכֶם הִרְאוֹת אֶת אֲשֶׁר־עָשָׂה יְהוָה בְּבַעַל פְּעוֹר כִּי כָל־הָאִישׁ אֲשֶׁר הָלַךְ אַחֲרֵי בַּעַל־פְּעוֹר הִשְׁמִידוּ יְהוָה אֱלֹהֵיהֶּ מִקֶּרְבָּהּ: ג עיניכון, חזאה, ית דעבד יי, בפלחי בעלא פעור: ארי כל גברא דהליך בתר בעלא פעור שיצייה יי אלהה, מבינך.

(ד) וְאַתֶּם הַדְּבָקִים בַּיהוָה אֱלֹהֵיכֶם חַיִּים כָּלְכֶם הַיּוֹם: ד ואתון, דאדביקתון, בדחלתא דיי, אלהכון קימין כלכון, יומא דיין.